

—Ռուսիոյ Հայոց եկեղեցեաց ու վանքերէն կալուածական խնդիրը կը մնայ ծանուցեալ վիճակին մէջ: Նոր փոփոխութիւն, նոր տնօրինութիւն չը կայ: Եւ վերջինս Ս. Հայրապետին պաշտօնական ու մասնաւոր դիմումները տակաւին պատասխանի մը արժանա- ցած չեն, եւ վերջինս վանքն, նշա- նաւոր վարժարաններ ու վանական հաստատութիւններ նիւթական անձուկ վիճակի մէջ կը դնուին:

—Առօրինակ (Ռուսիա) երեւելի- ներէն մէկը յօտարակամ յանձն առեր է նորոգել Շիրակայ գաւառի մէջ կի- սաւեր մայր եկեղեցին մը, ուր ժամեր- գութիւն կը լլայ տակաւին:

—Կիրիկիոյ Ս. Կաթողիկոսն երկու- շաբթի Պալատն ու խաղաղութիւն եկեղե- ցիները քնաց աղօթեց, եւ վարժարան- ներն այցելեց՝ քաջալերեց ուսուցիչ- ներն ու ուսանողները: Նոյն օրը Շի- րակի գերեզմանատունն ալ այցելեց:

—Իգտամ լրագիրը կը ծանուցանէ թէ՛ Օգոստ. Սուլթանն հրամայած է պետական վարժարանաց մէջ ձրիա- բար ընդունել 10 Հայ տղայ:

—Նիկիոյ Սուլթանը վերջին մէջ քանի մը Հայեր դաւանափոխութեան հակամարտներ են, բայց Առաջնորդին կողմէն Սաղըմեան Ս. Կարապետ վարդապետի յորդորանք որդիք են մնալ իրենց մայրենի եկեղեցւոյ մէջ:

—Կիւսիսի Սուլթանը վանքին վանա- Հայր եւ նոյն վիճակի փոխառաջնորդ Արթ. Ս. Կարապետ վարդապետ Մկրտ- տիչեան՝ այս շաբթու ուղեւորեցաւ մայրաքաղաքէս: Վանքին նորոգու- թեան եւ այլ կարեւոր պիտոյցի հա- մար քանի մը տեղ հանդանակութիւն ընելու համար՝ Ս. Պատրիարք Հօր կողմէն յանձնարարականներ տրուած են: Ս. Կարապետ վարդապետ կրնայ օգտակար լլլալ թէ՛ վանքին եւ թէ՛ վիճակին ժողովրդեան համար, եթէ պէտք եղած օժանդակութիւնն ըլլայ: Յաջողութիւն կը մտկոյնէ:

—Մայրաքաղաքի մէջ քանի մը քաղաքացիներ 1500 ոսկի նուիրե- ր են Սուրբ Գրիգոր Նորոգութեան եւ Սուրբ Կարապետ վարդապետի համար: Այս գումարը յանձնարու է Կիւսիս- կէրտան Գրիգոր Էփէնտի:

—Արի տիկին Տիրուհի Մ. Յակոբ- եան եւ Սիմոն Էփէնտի Գալսեպոսեան՝ 5 ական ոսկի նուիրեցին Սամաթիոյ Աղքատախնային, հանգուցեալ Միքայ- յէլ Էփէնտի Յակոբեանի անուան տա- րեղարձին առթիւ:

—Կիրիկիոյ Ս. Կաթողիկոսը երեք- շաբթի հրաժեշտի համար այցելեց մեծ Նիկիոյ Ս. Կարապետ վարդապետին, ներքին ու կրօնական գործող նախարարաց, կրօնական տես- չին եւ այլոց:

—Կիրիկիոյ Ս. Կաթողիկոսը իրաւ- դիւղի Որբանոցն ալ այցելեց, եւ 5 օսմանեան ոսկի նուիրեց:

—Տէր եւ տիկին Գրիգոր իման Դաւիթանեանի Կիրիկիոյ Ս. Կաթողի- կոսին ընծայեցին երկու ընտիր գորգ, որոց մէկը մետաքսեալ ու նկարուն է: Տիկինը ծանուցանելով թէ վերջինը ի- րենց ամուսնական պատկին ժամանակ միայն գործածուած է, — խնդրեց Ս. Կաթողիկոսին ոտից տակ փոխ պատա- րագի ժամանակ:

—Տիկին Հովսիսիմէ Գ. Հարենց՝ հանգուցեալ ամուսնոյն անուան տարե- դարձին առթիւ՝ ըստ սովորութեան՝ 10 օսմանեան ոսկի նուիրեց Հիւանդանոցի:

—Չորեքշաբթի, Օգոստ. Սուլթանին ի Որդայի Շէրիֆ օւստանագութեանն ատեն, Նիկիոյ Ս. Կաթողիկոսին օրհնողի սանունը ալ ծանուցարարին վրայ կանգ- նեցան՝ Նորին կայս. Վեհափառութեան ուղղելով գեղականութիւն ու ճարտարա- րեստ պատկի ու օտանաւոր ուղեւոր մը, զոր կրնայ պատրաստած էր օսմա- ներէն լեզուի ծանօթ ուսուցիչ Պետ- րոս Էփէնտի Կարապետեան: Ս. Պատ- րիարք Հայրն ինչեւ ուղեւոր հինգ շաբթի կայսերական պալատը տարու- ցործակատար էփէնտի հետ: Օգոստ. Սուլթանը տեսնելով ուղեւոր, իւր բարձր դիմանակութիւնը յայտնեց, եւ հանձնեց հարկը իրաւ պարգեւել որբանոցին համար: Ս. Հայրը բարե- մաղիւնով մեկնեցաւ պալատէն, եւ

պարգեւն յանձնեց Հիւանդանոցի Հո- րաբարձութեան, անձամբ երթալով եւ- նի խանի գրասենեակը, ուր կը գտ- նուէին Հորաբարձուք:

—Սուրբազան Սուլթանը Ռա- մազանի առաջին օրերը ընթերցի հրա- վիրք է կրօնական հասարակութեանց վանքերէն թարգմաններ, ինչպէս նաեւ մեր վանքին թարգման Չիլիկիւնեան կողմէ վարդապետ: Սեղանակից եղի- ր են բարձրատեսիլան պաշտօնատարք այս

—Պէրսի թի գաղղիական բժշկական վարժարանէ այս տարի ընթացաւ արտ- եղող 29ին 6ր Հայ եւ Չարեհ Առաջն- եան՝ խորհրդի. Կարապետ Մուսթե- րեան Էփէնտի (Կեսարիա). Մարկոս Խաչէնտեան՝ պաշտօնագիր. Յարու- թիւն Փաշապէղեան՝ սիսցի. Սիմոն Քո- հուն՝ խորհրդի. Փիէն Ռաշո՝ խա- բերդի: Խնդակցութեամբ կը շնորհա- ւորեմք:

Պիթիւի Առաջնորդ Գալսեպոսեան Գեր. Ս. Նիկիոյ Ս. վարդապետի մայրն՝ այլ տիկին Էփէնտի՝ երեքշաբթի կը ընթաց մանկանոցն, եւ չորեքշաբթի իւսկիւտարի Ս. իմա եկեղեցւոյ մէջ կատարուելով յաղարկաւորութեան հանդէս, տեղւոյն գերեզմանատան մէջ ամփոփեցաւ մար իւր: Ամէն աս- տիճանէ բազմաթիւ եկեղեցականք ինքնաբերաբար ներկայ գտնուեցան ի յարգանս Ս. Նիկիոյ վարդապետի եւ հանգուցեալ Տիրամօր, որ իրեւ բա- րեւիտ ու համեստաբարձր՝ մեծարա- նաց արժանի հանգիստացած էր: Կը ցա- ւակցեմք Ս. Նիկիոյ վարդապետի եւ համայն պարագային: — Պատիւի է. Ֆէնտի Սազալեան եւ Վահրամ Էփէն- տի Կարապետեան մէկմէկ ոսկի նուի- րեցին Հիւանդանոցին, հանգուցեալ տիկին յաղարկաւորութեան առթիւ, ծաղկապսակի փոխան:

ՄԵՐ ԶԿԱՍՏԱՄՆԵՐԸ

Օրաթերթի մը մէջ երկուշաբթի գրուած էր սպասեմք. — Ամուսնութեան վրայ ալ պիտի ըսեն շատ մը բաներ, բայց քանի հատու, վճարական բան մը: Պիտի հասկնայինք, եթէ ըսուէր «ո՛րք բնաւ կամ ո՛րք երբեք հատու»: Դարձեալ կ'ըսենք թէ՛ բնաւ, բնա- ւին, ամենեւին, երբեք բառեր բացա- ւակցեմք չեն, եւ բացասական ըլլալու համար՝ պէտք է ըսեն՝ ո՛չ բնաւ, ո՛չ երբեք, ո՛չ ամենեւին:

Պիտի թէ՛ ընդհանուր սովորութիւն եղած է իրեւ բացասական գործածել այդ բաները, անհեթեթ յամառութիւն է արտառոց ինքնահաւանութիւն է: Լաւ հրապարակագրութեան պարտքն է աշխատիլ՝ ջնջելու համար ո՛ր եւ է ախար սովորութիւն, որչափ ալ ընդ- հանրացած ըլլայ:

Դարձեալ՝ օրաթերթի մը մէջ գրե- ուած էր սպասեմք. — «Գարուկի Նպա- րավաճառի մը խանութն արեւելաւ»: Ինչ ըսել է քարուկի Նպարաւա- ճառ: Նոր կ'իմանանք թէ քարուկի Նպարաւաճառ, փայտեալ Նպարաւա- ճառ կայ:

Մեր օրաթերթերը՝ որ անդադար կը պարծին թէ մեծ օգուտներ կ'ընծայեն ժողովրդեան, պարտին լեզուի կանո- նաւորութեան համար ըստ արժանեւոյն խնամ տանիլ, ինչպէս նաեւ շարադա- սութեան:

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Օգոստ. Սուլթանը չորեքշաբթի ի Որդայի Շէրիֆ օւստանագութեանն ատեն, Նիկիոյ Ս. Կաթողիկոսին օրհնողի սանունը ալ ծանուցարարին վրայ կանգ- նեցան՝ Նորին կայս. Վեհափառութեան ուղղելով գեղականութիւն ու ճարտարա- րեստ պատկի ու օտանաւոր ուղեւոր մը, զոր կրնայ պատրաստած էր օսմա- ներէն լեզուի ծանօթ ուսուցիչ Պետ- րոս Էփէնտի Կարապետեան: Ս. Պատ- րիարք Հայրն ինչեւ ուղեւոր հինգ շաբթի կայսերական պալատը տարու- ցործակատար էփէնտի հետ: Օգոստ. Սուլթանը տեսնելով ուղեւոր, իւր բարձր դիմանակութիւնը յայտնեց, եւ հանձնեց հարկը իրաւ պարգեւել որբանոցին համար: Ս. Հայրը բարե- մաղիւնով մեկնեցաւ պալատէն, եւ

— Նիւտական յանձնաժողովը կող- մանէ դարձեալ ազդարարութիւն եղաւ կառավարական պաշտօնատանց՝ հա- տուցի ու ծախուց հաշուեցոյցներն ա- մէն երկուշաբթի լրկելու համար: — Գահիրէի մէջ Մէնշաւի փաշա 50 ական ոսկի նուիրեց է ըրոր օտար- անգլուի մէջ հրեհ պատահելով՝

7 տուն եւ արմատաց շտամարաններ այրեց են:

— Հէյպէլի կղզիի մէջ ձկնորսու- թիւն ընող Գոթթաքի անուն յոյն մը՝ ինքզինքն սպանեց է, ծառէ մը կախ- ուելով: Յուսահատեալ է՝ իրեն սիրած սպասուհին կողմանէ փոխադարձ սէր չտեսնելուն վրայ:

— Իզմիրէ անցեալ ամիս ցամաքի ու ծովու ճանապարհաւ արտաքսուեց են 109 չարագործ, կասկածելի ու անձնօթ մարդիկ:

— Մայրաքաղաքիս ռուսական դեռ- պան Պ. Ջինովիչի կողմէն Պ. Նի- ճուրա անցեալ կիրակէ մայրաքաղա- քըս եկաւ:

— Պատուիրուեցաւ որ ամէն նա- հանգ երկրագործական ու արհեստա- կան վարժարան ունենայ:

— Շիրակի նախարարն հիւանդացած ու դարմանի ենթարկուած է:

— Սպահայէ երկու ընտիր նոյնը րերու եղաւ կայսերական ասպատանի համար:

— Օգոստ. Սուլթանն հրամայած է՝ գահակալութիւնէն ի վեր հաստատուած բարեփոխական ու հանրագում չիւնու- թեանց, եւ անոնց բացման հանդէս- ներուն ներկայ գտնուող պաշտօնական անձանց ցանկը պարունակող հաւա- քածոյն պատրաստել պատկերներով:

— Սպարապետութեան զինէն պատ- ուիրուեցաւ որ հրամանատարք, սպաք ու զինուորք քաղաքական տարազով չպտտան:

— Կուսակցական հանրապետու- թեան նախագահն իւր ընտրութիւնը Օգոստ. Սուլթանին հաղորդեց է ինք- նագիր նախկաւ մը:

— Գերմանիոյ կայսրը Էլլիր Ռուս- պատուանշանի առաջին աստիճանը նը- ուրեք կայսերական պալատեան երկ- րորդ քարտուղար ու անեկապետ ինչ- ղէթ փաշայի, կայսերական ասպա- տանաց տնօրէն Ֆալիք փաշայի եւ ան- նեկապետ Ֆալիք պէյի:

— Որոշուած է՝ մինչեւ 10 տարի տասնութ չառնու Ֆիլիքսեյալով վա- րակուած տեղերու այգիներէ:

— Ըստ որոշման եւրոպական յանձ- նագործող՝ Նահանգաց մէջ յետեւեալ տրոց գահաձման 100ին 5 պիտի տըր- ուի հաւաքաց, ինչպէս կ'ըլլայ Տիար- պէքերի Նահանգի մէջ:

— Նիւտական յանձնաժողովն ազ- դարարեց է որ՝ գաւառները զօրաց պարէնի վաճառականաց պահանջնե- րուն վճարումը չյետաձգուի:

— Գոնիայի մէջ գերմանական դեր- հիւպատոսութիւնն մը կը հաստատուի: Մայրաքաղաքիս գերմանական դեռ- պան պատան թարգմաններէն Պ. Լորթ- վէր պիտի վարէ առաջմայր պաշտօն- նը: Արդէն ժամանակէ մը ի վեր Գո- նիա կը գտնուի:

— Օգոստ. Սուլթանն հրամայեց որ՝ Բուսիլի Նահանգաց ժամտարարայն ասպալութեան պաշտօնը բարեբարոյ անձանց յանձնուի:

— Երկրագործական գրամատուը փոխ դրամ պիտի տայ՝ Էնկիլի Նա- հանգի Ենպանապատ, Գալէնիք ու Միխալընդ գաւառական քանի մը զիւղօրէից կարօտ երկրագործաց:

— Մարգահամարի արձանագրութե- նէ խոյս տուողներէ անուանելիք տու- գանք՝ զանեք յերեւան հանող ան- ձանց պիտի տրուի, ըստ պաշտօնական յայտարարութեան ներքին գործող նա- խարարութեան:

— Անցեալ ուրբաթ Աթէնքի մէջ մեներ է յոյն մեծ դրամատուր Ուրիս- թաքի Զորաֆոսի այրին, որ ամուս- նոյն պէս կը սիրէր բարեբարեւ: Վոս- փորի Նիկիոյ վարժարանի հոգա- բարձութիւնը երեք օր փակեց վար- ժարանը ինչպէս սպայ, եւ ցաւակցու- թիւն հեռագրեց հանգուցեալ տիկինը որդեգր, որոնց երկուքը մահ է երե- քը աղիկ կ'են:

— Չուգուր-չէնչի մէջ Լամպո ա- նուն 10 տարեկան տղայ մը՝ Սօթիի անուն 14 տարեկան ընկերին հետ կուրի բռնուելով՝ մեծ դանակով մը խոհութեամբ կարգադրելու համար, կը շարունակէ իւր հոգածութիւնը. որպէս զի ո՛ր եւ է նոր դժուարութիւն չծագի: Արդէն Անգղիոյ կառավարութիւնն ալ ի սկզբան ցցուցած ջերմեանագութիւնը

գողցուեց, եւ Այտին ուղեւորեալ չու- գեկառաց կարավանէ մը քանի մը կառքեր գծէն դուրս ելնելով՝ 100է աւելի ուղեւորաց ուսանց տարք եւ ո- մանց ակառները վնասուեցին են:

— Իզմիրի լրագիրը կը ծանուցանեն թէ՛ 10ին չափ գինեալ մարդիկ անցեալ կիւ- րակէ Քէօք-գայա գիւղի քանի մը տուններու վրայ յարձակեր, աւարեր եւ տանտէրները նեղելէ ետքը գացեր են:

— Թէքէմալի Հազիգաթ լրագիրը կը ծանուցանէ թէ՛ Նուրիյէ Հիւսնի Երկաթուղւոյ գծին կողմերը հանգուցի- խաղարկութեան համար երեք տը- տունութիւն չափ տրուի:

— Իզմիրի նախկան գաւառարանը 15 տարի բանտարկութեան դատա- պատեր է՝ նշան անուն անէն, որ դա- յոյնով սպաննած էր Պարտիզանի Գետրոս աղան: Էրթոգրուի նախնա- կան գաւառարանն ալ 15 տարի բան- տարկութեան դատապատեր է Մա- նուկ անուն անձն, որ Կէօքուղը գիւ- ղի բերկերէն Յակոբ սպաննած էր:

— Պրեսիդէնտի Նահանգի Սանտրոյը գաւառակի գալմագոմ Ալի Րիզա Էփ պաշտօնէ արձակուեց է, անիոյ ըլ- լալուն պատճառաւ:

— Մէրսինի Նահանգատն մէջ բուռն փոթորիկ մը առնեց 36 փ-քը նաւեր խորտակեց են:

— Տիւրքիոյ անուն 20 տարեկան ե- րիտասարդ մը՝ զիւղէն ձիով Իզմիր եր- թալու ատեն, սաստիկ ցրտէն սառեր մեներ է:

Իւլայի երկրորդ աստիճան՝ Պետա- կան Ուրդոյ անգամ Քարուիտի է. Ֆէնտի: — Արհեստից շաղարմո՝ Հա- պէշաստան կայսերական շահին, Ե ոսկեթել գործող մատակարար (սրբամեք) Զէքէրեա Էփէնտիներու: — Մալաթիոյ Կոստանլուի կարգեալ Մանուկ Նէ- տի պէյ, որ երբեմն Գարախիսարալ- ղի կը գտնուէր նոյն պաշտօնով: — Միւ- թէմալից աստիճան՝ օտար վարժարա- նաց քննիչներէն Էսաթ Հալիտ պէյի: — Ափրիկեան Տրիպոլիոյ Աղիյիլէ նո- րակալմ գաւառակի գալմագոմ կար- գեցաւ Անիւտ Թոլար Էփէնտի: — Իֆ- թիլիսար ակառական պատուանշան մաքսային խորհրդոյ նախագահ Սիւրէ- յա պէյի:

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Հեռագիրներէ քաղուած հրատա- րակել զանց ըրինք այս անգամ ալ, որովհետեւ շատ կարեւոր լուրեր չկան: Ծառնք տակաւին չկրցան տրեւի Բորթ Արթիւր բերդաքաղաքի, թէ եւ ամե- նայն յամառութեամբ կը շարունակեն հարուածել, յարձակել՝ առօրին համա- րելով ամէն հանգին կորուստ ու դո- հողութիւն: Մուքտէնի կողմէ երկու մեծ բանակներ վերջերս նորանոր օգ- նուի Նազարեթի մեծ օտարացած են, բայց դեռ մեծ ու վճարական պատե- րագ մը եղած չէ, եւ ընդհանրապէս կը կարծուի թէ՛ Ծառնք եթէ երբեք այդ կողմն ալ յաջողի յաղթող հան- դիսանալ, ինչպէս անվատ պիտի չա-

րուական պատերազմը, մինչեւ որ ի հաշտութիւն խնայարին ծ-ընդ: Սա- կայն՝ ինչպէս Ռուսիոյ, նոյնպէս Ծառ- նի կառավարութիւնը տակաւին կը յայտարարէ թէ հայտութեան համար միջնորդութեան բաւան անգամ լսել չուզէր, եւ հետագիւր մը կայ ծանու- ցանող թէ՛ Ծառնի կայսեր նախագահ հոյ թողովի մը մէջ գաղտնի տը- նորինութիւններ եղեր են Պաթիկ ուս- նաւատորմի Մայրաքաղաք Արեւիք հանային արդիւնի համար:

— Հարկ անգղիական ձկնորսանա- ւուց արկածին քննութիւնը աւարտե- ցաւ, եւ արդ կը օսվին Փարիզի մէջ միջազգային իրաւարար ատենանիստի տնօրէն պէտք եղած վճիռ արձակու- լու համար: Գաղղիոյ արտաքին գործող նախարարն՝ որ ամէն հոգ տարաւ խն- դիրն Անգղիոյ ու Ռուսիոյ մէջ իրաւա-

խոհութեամբ կարգադրելու համար, կը շարունակէ իւր հոգածութիւնը. որպէս զի ո՛ր եւ է նոր դժուարութիւն չծագի: Արդէն Անգղիոյ կառավարութիւնն ալ ի սկզբան ցցուցած ջերմեանագութիւնը

զոտեց, եւ Այտին ուղեւորեալ չու- գեկառաց կարավանէ մը քանի մը կառքեր գծէն դուրս ելնելով՝ 100է աւելի ուղեւորաց ուսանց տարք եւ ո- մանց ակառները վնասուեցին են:

— Իզմիրի լրագիրը կը ծանուցանեն թէ՛ 10ին չափ գինեալ մարդիկ անցեալ կիւ- րակէ Քէօք-գայա գիւղի քանի մը տուններու վրայ յարձակեր, աւարեր եւ տանտէրները նեղելէ ետքը գացեր են:

— Թէքէմալի Հազիգաթ լրագիրը կը ծանուցանէ թէ՛ Նուրիյէ Հիւսնի Երկաթուղւոյ գծին կողմերը հանգուցի- խաղարկութեան համար երեք տը- տունութիւն չափ տրուի:

— Իզմիրի նախկան գաւառարանը 15 տարի բանտարկութեան դատա- պատեր է՝ նշան անուն անէն, որ դա- յոյնով սպաննած էր Պարտիզանի Գետրոս աղան: Էրթոգրուի նախնա- կան գաւառարանն ալ 15 տարի բան- տարկութեան դատապատեր է Մա- նուկ անուն անձն, որ Կէօքուղը գիւ- ղի բերկերէն Յակոբ սպաննած էր:

չուելի, եւ փոթի կը տար Ռուսիոյ դրծ- գոհութեան տեղի չտալու համար:

— Կիւսիսի թէ՛ Ռուսիոյ եւ Ծառնի կառավարութիւնը գաղտնի կը բանա- կցին հայտութեան համար, եւ Գաղ- ղիոյ ու Անգղիոյ կառավարութիւնք ալ գրտեն:

— Անգղիական լրագրաց օմանք գրած են թէ՛ Անգղիոյ ու Ռուսիոյ ար- տաքին գործող նախարարաց մէջ նոր դժուարութիւնք ծագած են Հըրի գէպ- քին վրայ:

— Լուր կայ թէ՛ Ռուսիոյ կառավա- րութիւնը կը սպասույ արշաւել Հընդ- կաստանի վրայ, եւ թէ՛ անգղիական լրագիրը կը ծանուցանեն թէ՛ Ռուսի- անէն կողմերը սաստիկ փոխադ կը տը- րէ Անգղիոյ դէմ պատերազմ հրատա- րակելու համար:

— Ծառնք ընկղիւր են՝ Բորթ Ար- թիւրէ ելնող երեք ուս թորիլիւնա- ւեր:

— Քրիստոսի Նաւահանգիստը բու- լորովին սառեր է:

— Հարաւային Ափրիկէէ ծանուց- ուած է թէ՛ Վիքթորիա գաւառի մէջ կարեւոր ոսկեհանք գտնուեցան:

— Քիւրթուէի մէջ (Հարաւային Ափրիկէ) ուր 1000է աւելի յոյն գաղ- թականք կան, յուսական եկե

աղջկան, որ անցեալներն ամուսնացաւ Միւս կողմանէ ամերիկեան ուրիշ լըր-րագիրներ ալ երկրին մեծահարուստ անձանց ոմանց պարզամարտութեան ու չափաւորութեան վրայ ծանօթութիւն. ներ կը հրատարակեն, գրուածներով թէ բարի օրինակներ կ'ըլլան միջին ու խոշ-նարկ գաղափարաց համար Արդարեւ գովութեան ու մեծարանաց արժանի են այսպիսիքը:

— Ծարձիկ մէջ բազմաթիւ ընկի ըս-պալք կատարեալապէս կը խօսին առաջ-կան լեզուն: Պատերազմէն առաջ շատ անգամ են՝ երկրին մէջ այդ լեզուն ընդհանրացնելու համար: Թուրքիոյ զինուորական վարժարանին մէջ 1882-է ի վեր ուսուցիչներ համար դասըն-թացը մը որոշուած է: Մայրաքա-ղաքին մէջ ուրիշ համալսարանին մէջ ալ ուսուցանելու լեզուի ուսման համար խնամ կը տարուի: Ուսուցիչը ընկի Ռուս մէջ, որ ճարտական հպատակ-կութիւնն ընդունած է: Ուրիշ քաղա-քաց մէջ միտնարաց հիմնած իրական վարժարանաց մէջ ալ ուսուցիչներ ուսման համար հոգաւորութիւն կայ:

ԻՄԱՍՍՈՒՆ ԽՈՍՊԵՐ

Զարկն անհետացնելու առաջին պայմանը՝ դայն ճանչնալ ու խոստո-վանին է:

— Բնութեան խորող անձը կամ հաստատութիւնը՝ տկարութիւնը խոս-տովանած կ'ըլլայ:

— Պիւստէր օրիորդը՝ զարթոյց ճա-խութեան, եւ ուսնայնաւոր երիտասար-դը հարուստ օրիորդի մը գրամօժիտին մէջ ի գլուր կը փնտռէ կենաց երջան-կութիւնը:

— Այն ուսնալ երիտասարդներն՝ որ անուս ու անբարեկիրթ օրիորդաց դը-րամօժիտով իրենց հաշուեկիտն ուղղել ու երջանիկ ապրիլ կ'երազեն, կը տա-ռապին ամէն օր անբարեկիրթութեան փոշիւնէն արհեստած:

— Ուսնայնաւորն՝ վերջապէս թշուա-ռութեան ենթակայ կ'ըլլայ:

— Անբարեկիրթ ամուսնութիւնը՝ երջանկութեան հրաշքն է:

— Ուսնայնաւորն՝ փոքրագու-ծութեն աւելի պիտի ու մտքի օժիտը կը փնտռէ:

— Երեք քան, այսինքն՝ մարգագե-տին, հոստեն ջուր ու գեղեցիկ դէմք կը փարատեն՝ մարդուն տնտեսութիւնը, կ'ընեն արարական հին տառն մը:

ՎԵՊ ՄԸ

ԽՈՍՊԵՐ ՄԸ ՎԵՊ

Բիւրի պրանտը ծովափանց վրայ ուր սովոր էի շրջադայլ ամուսնուն, յաճախ կը տեսնէի մտախոհ երիտա-սարդ մը, որ անկիւն մը առանձնացած կը մտածէր ու միանգամայն կը զիտէր ծովուն անհունութիւնը: Անոր կապուտ եւ վառվառ անգլանքը յետին աստի-ճան գեղեցիկ մերթ տնտես կը խոսոր-նէին զէպ ի գետին եւ մերթ ուշա-դրութեամբ կը դիտէին երկնակամարը, քանկու համար՝ կարծես՝ անհետաց-եալ ազնիւ գէմք մը կամ կորուսած սիրուն յիշատակ մը:

Ներստարգը միայնակ էր, բոլոր-վին միայնակ: Կ'ախորժէր երկարատեւ շրջադայլութիւններէ: Ամէն երկնայ խա-րակի մը վրայ նստած՝ երկար ժամեր կը խորէր մտածելով անընդհատ փոք-րիկ անգլանքներէն մը, պարզ թար-թախները մը կարող էին զայն զէպ ի ծով գահալիքներ կարծես՝ մահուան կըս-պատէր ակնդէտ, չհամարձակելով ինք-նաբերաբար եւ կամովին անարկու սո-տուժ մ'ընել զէպ ի ծով:

— Զանճարաւոր (սրկինդիզ) ու խնդրաւոր Անգլիայի մէջ կ'ընէին տն-տեսականները եւ ուսնայնայն կը թօթ-ուէին, առանց անով հետաքրքրուելու:

Ըստ իս, այս Անգլիայի հետաքրք-րութեան արժանի էր, որովհետեւ ո՛չ միայն բնասարկութեամբ զարուստ էր, այլ նաեւ մարմնական մի քանի տեսակներով: Ուսնայնայն օգն ապի-տակ մագեր՝ որք կատարեալ հակա-պատկերն էին իւր խորտեալ ընչաց-քին եւ ինքն ու գեղեցիկ գէմքին:

Երեկոյ մը ըստ սովորութեան նըս-տած էր միեւնոյն խորակին վրայ եւ գարձնայ կը մտածէր: Մօտեցաւ երի-տասարդին, եւ չգիտեմ՝ ի՞նչ պատր-ուակաւ սկսաւ խօսակցիլ անոր հետ: Ըստ իւր փափաքին, նստալ քովը եւ սակայն կը ստակայի, վասն զի մենէ քիչ մը հեռի վարի ընդարձակ տարածու-թիւն մը կը տիրապետէր:

Օգոստոսի մայրամուտ արեւու մը բացավառ գունտը տակաւ առ տակաւ կը խորտուղէր ծովուն հանդարտ ջուրը մէջ, եւ իւր ակնախաղ ճառագայթնե-րով կը հրկեւէր արեւը հորիզոնի կ'օ-րէս՝ ծովը համակ ակնզոծած էր: Բազմաթիւ ձկնորսանաւակներ՝ իրենց մաքուր ու ճերմակ առագաստները պարզած՝ արագաբար կը յառաջանային, ճեղքելով ընդարձակ ծովը:

Բնութեան գեղեցիկութեան վրայ մի քանի հարցումներ ուղղեցի երիտա-սարդին, բայց անպատասխան: Մնացին կ'երեւի թէ՛ ընտելութիւնը չէր սթանդա-րդացած խեղճը: Պահիկ մը լուծելին պատկէր վերջը, յանկարծ բացազանց:

— Անկէ ի վեր տանեալներդ տարի անցած է:

Զարմացաւ կը դիտէր դային:

— Այո՛, պարո՛ն, յարեց յոգեցա-նութեամբ, տանեալներդ տարի առաջ երեւական գէպք մը պատահեցաւ այս տեղը:

Յետոյ մատնանիլ ըրաւ ծովեզրը գտնուող ժառերու կողմը, բայց ա՛յն պիտի յանկարծակոս եւ անհիշեթ չարժամար վերուստ ի վայր ծոցոյ խորակէն, որ չկրցաւ զգալ ինքզինքս եւ ձայն բարձրացուցի:

— Ո՛հ, մի՛ վախճա՛ր պարո՛ն, ըսաւ տխրութեամբ, ի՞նչ է թէ ես ալ հետը մեռնէի: Աւա՛ղ...:

— Պարո՛ն, յարեց՝ քիչ մը լուռ ու մտնջ կենալէ վերջը, այն ատեն տաս-նեւթ տարեկան էի: Մեղքըս եւ ես, ինչպէս նաեւ բարեկամ ընտանիք մը ու՛ր իրենց ազգիկը՝ այս տեղը օգտիւ խութեան եկած էինք: Օրիորդը թէ՛ մարմնական գեղեցիկութեամբ օժտեալ էր եւ թէ՛ հոգեկան ազնուութեամբ: Ուսնայնայն անցեր, աղուօր ճա-կատ մը եւ խորտեալ ու երկար մա-ղեր:

Օր մը ամենքս մէկտեղ նստած է-ինք ծովեզրը, եւ մեր ձեռքըս ամուս-նութեան վրայ կը ճառէին: Ուղիցի օդուրի այս յարմարագոյն անթիւ տ-մուսնայնայն համար օրիորդին հետ՝ որ հաւանաբար կը պարեհապաշտեալ եւ փո-խադարձաբար կը սիրէր զիս՝ նոյն օրը ծովուն տեղատուութեան ժամանակ, փափաքեցաւ ծովեզրը աւազելու վրայ պտոյտ մ'ընել, եւ աղաչեցի օրիորդին որ ինձ հետեւի:

— Օրիորդ Տէղի՛, ըսի, այսպէս ան-գիտաբար մի՛ վարուիք հետս: Թէպէտ շատ աղաչեցի եւ պաղտանցաւ, սա-կայն արժանապա՛յ ձեր արհամարհանաց միայն:

— Ո՛ր ըստ ուր զանգ կ'արհամար-հեմ, Պ. Շարլէ՛յ, պատասխանեց զե-ռատի տղիկին ու կարմրեցաւ:

— Ուրեմն ինչո՞ւ կը վարանիք եւ ինձ չէք ընկերանար:

— Ո՛չ, չեմ վարանիր, այլ կը սպա-սեմ:

— Կը սպասե՛ք: Որո՞ւ...:

Անորոյ չարժեւ մ'ըրաւ ձեռքովը եւ սկսաւ աւազելու վրայէն քայլել:

Ձայն կողմերմա, կապուտակ կո-հակը՝ փայլելով մայրամուտ արեւա-կան ակնզոյն ճառագայթներուն ներքեւ, յամր եւ լուչիկ կուգար հեռուէն զէպ ի ծովեզրը, կարծես՝ թրջելու համար մեր կողմերմա, ինչպէս չուս մը կը լի-զէ տիրող ձեռքը, ինչպէս հաւատար-մութեան եւ սիրոյ:

Իսուական յառաջանալէ վերջը, ակ-նարկ մ'արձակեցինք զէպ ի ձայն կողմ, եւ հեռուն տեսնեց մեր ծնողը՝ որ նշանակի կը հրաւայէին վերադառնալ:

— Ե՛տ զանաւը, ըսի կողմ կերպի-Աղջիկը ինձ նայցաւ, խոտութեանը վրայուստեմ: Զանաւը ուղղել սկսաւ եւ քաղցրութեամբ յարեցի:

— Ժամը վեցն է: Մոլը կը սկսի բարձրանալ...:

— Ի՞նչ փոթի:

— Զարուսակները մեր պտոյտը, ո-րովհետեւ ի վերջոյ պիտի զգնանք: Վե-րադառնալ մեր ծնողաց քով:

— Կը վախճա՞ք, միմիջեց օրիորդը չեզոքութեամբ:

Անցա՛յ՝ լսելով ընկերուհոյս հար-ցումը:

— Ո՛չ, պատասխանեցի, յառաջա-նանք...:

Արեւը հորիզոնին ետեւ պահու-տած էր արդէն, եւ թեթեւ հով մը կը ինչի ծովուն վրայ: Զուրը սկսած էր բարձրանալ, արեւաց ճերմակ ու աղի փրփուրը կը թրջէր մեր գուլպաները: Երկրորդ անգամ մ'ալ դիտեցի հեռուն, բայց չտեսայ մեր ծնողը: Անշուշտ՝ կը կարծէին թէ՛ տեղ մը ապաստանած ենք...:

Օրիորդ Տէղի՛, որ առջեւէս կը քա-լէր, յանկարծ լեռու ընկերակցաւ:

— Ծուռով վերադառնանք, աղա-ղակեց:

— Եթէ կարելի է, միմիջեցի...:

— Ի՞նչ ըսել կ'ուզէք, հարցուց մը տատանջութեամբ:

— Ըսել կ'ուզեմ թէ՛ պատասխանե-ցի եղբարեան կերպիւ, չկրտի կրնանք վերադառնալ մեր սիրելի ծնողաց քով, եւ հետեւաբար՝ մեր ամուսնութիւնն անկարելի պիտի ըլլայ...:

Յետոյ ցոյց տուի ջուրը անսահմա-տ արահութեամբ՝ գերեզման արջաւան գիւցազնութեանց, արջաւան խոտմանց եւ արջաւան սիրային երգչունց:

Ապացուց մնաց խեղճը: Սատիկ վախցած էր եւ չէր գիտեր ի՞նչպէս վարուիլ երկուքը ոչնչացուցած էր անոր գեղեցիկութիւնն ու ճարպիկու-թիւնը:

— Ո՛չ, ո՛չ, յարեց, կը ջանաք զիս ստեղծելու:

— Կը յուսամ թէ՛ պիտի կարենանք փրկուիլ, բայց աճապարենք:

Օրիորդին ձեռքը ըսնեցի եւ սկը սանք ետ դառնալ: Հաջիւ թէ մէկ եր-կու քայլ առած էինք, երբ ստիպուե-ցաւք կանգ առնուլ, վասն զի ծովեզրը աւազուտ գետինը տակաւ առ տա-կաւ ջրով կը ծածկուէր: Մակըն թացութեան ժամանակն հասած էր...:

— Օ՛հ, շարունակե՛ք քայլել, շա-րունակները քայլել, ապա թէ՛ ո՛չ...:

Զամարձակեցաւ մարդկային խօս-քըս, սակայն ուշիմ օրիորդը բոլորովին վերահասու եղած էր զիտաւորութեան:

— Այո՛, յարեց, եթէ ո՛չ՝ կորուսած ենք...:

Ամէն ճիգ թափեցինք ազատելու համար մօտաւորաւ եւ ստակալ վտանդէ-մը: Մեր մարմինը քրտնած էր եւ մեր ոտքերը մարդկային թրջած էին...:

— Մի՛ թողուր ձեռքս, ուժով բռնէ՛, ըսի:

Իսկոյն հնազանդեցաւ: Ծուռը բռն-նուած էր եւ չէր կարող խօսիլ: Միակ փափաքն էր զոնէ վերջին անգամ մը տեսնել ծնողը...: Մովիզեր ջուրը բուսական բարձրացած էր, գրեթէ ան-կարելի էր քայլել:

— Ի՞նչ փոթի, յառաջանանք արիա-բար, ըսի:

Սկսաւ աներկիւղ յառաջ խաղալ: Կը քալարէի խորեկամուհիս՝ որուն ձեռքը բռնած էի ուժգին, եւ զոր պա-ռէի չընէի ջուրը:

Սակայն չէր լսեր քալարեալեան խօսքերս, կը զոգար վախէն եւ չէր կարող շարժիլ:

— Օ՛հ, ըսի, քալ եղիւ, մի՛ վախ-նար:

Պահիկ մը վարանելէ ետքը, ուղեց հաւատալ խօսքիս:

— Ծնորձակալ եմ, պատասխանեց կամաց մը:

Այս հրապարիչ բառը՝ որ շատ քաղցր նշանց ակնայնա, երախտադի-տական ազնիւ զգացման մը եւ գուր-գուրանաց արդիւնքն էր անշուշտ:

Թէպէտ ուժասպառ էի, բայց կը փորձէի քայլել, երբ՝ աւա՛ղ, ոտիցս ներքեւ գտնուող աւազուտ գետինը յանկարծ կորուսեցաւ ջուրերուն մէջ:

Սահեցաւ, խորտուղեցաւ իմ թմա-կազնի բնութիւնս:

Ուղեցի վերջին անգամ մ'ալ դի-մադրել յորձանքին՝ որ կը ապառնար

վերջացունէր մեր կեանքը: Բոլոր զօ-րութեամբս լուսեցի աղջկան մէջքէն, եւ մեծաւ զիւարթութեամբ յաջողե-ցանք հասնիլ ծովեզր՝ օւր ապաստա-նեցանք ըստ կարելւոյն: Զուրը բարձ-րացած էր իւր երկու ոտնալախի:

Խեղճ աղջիկը կը զոգոգար թոռմած տերեւի մը նման ճարահատ էր եւ յուսահատ:

— Ի՞նչ ընել, ո՛ր Աստուած ի՛նչ ի՞նչ ընել...:

Կարծիք մ'ունէի, սակայն չէի հա-մարձակեր օրիորդին յայտնել:

— Եթէ ուզէք, բայց եւ այնպէս...:

— Ծարունակեցէ՛ք, կ'աղաչեմ, շա-րունակեցէ՛ք, կը միմիջէր օրիորդը:

— Մոլն հանդարտ է, յարեցի: Բա-ւական լողալ գրտեմ եւ մի քանի վայրկեանէն կարող ենք մեր ծնողաց քով հասնիլ անվտանգ...:

— Ե՛տ ուրեմն աճապարենք:

Անցա՛յ՝ եւ չուղեցի շարունակել խօսքս, սակայն ցոյց տուի մեր թաց հագուստները...:

— Զենք կրնար լողալ այս ջրաթա-թալս գիւցազնով...: Պէտք է...:

Հասկացաւ միտքս եւ արտերը կար-մրեցան կրակի պէտ: Կանաչի համա-տութեան եւ ամօթխածութեան նշան-ներ երեւեղան անոր վրայ...:

— Ո՛չ, ո՛չ, պատասխանեց հաստա-տատութեամբ:

— Բայց եւ այնպէս նշանած էիք: Սկսաւ գտնուալէս արտաուել եւ ձեռքը ինձ երկնցնելով:

— Այո՛, ձեռք նշանածն եմ, բայց տնտեսութեամբ բայց կը շարունարեմ խեղճի կամքս: Եւ մերկանալու եւ այնպէս փրկիլ կ'անքս...:

Անարկու վտանդի մը առջեւ եւ մահուան դառնակովի վայրկեանէն, բուն մէջ, երկու անկեղծ համարները զորոյնեցան փոխադարձաբար:

— Պիտի չմոռնայք, ըսի, Աստուած պիտի փրկէ մեր վրայ:

Ինչի՞նչ հեռուն տեսնեց խորակ մը եւ մտադրեցինք անդ ապաստանիլ: Միացուցինք ուժերնիս ու կարողացանք մեր մտադրութիւնն ի գլուխ հանել:

Նստանք ծովեզրը սեպ խորակին վո-րայ, օգնութիւն կը հայցէինք, բայց ի զուր, որովհետեւ ծովուն արեւաց խուլ մոլորակը միայն կը լսէինք:

Տարաբաղ օրիորդը՝ երբեմն այն-քան անվեհեր ու համարձակ լուսն-էր երկու ձեռքերս եւ կ'աղաչէր միջոց մը գտնել ազատելու համար, ինչպէս անմիջ մահուկ մը կը փափի իւր մեր, երբ բան մը ինչպիսի...:

Ինչեքը վրայ հասած էր եւ լուս-նայն աղօտ լոյսը վէտ վէտ կը զոգար արեւաց վրայ: Անշուշտ ծովն որ կը տա-րածուէր մեր աջաց առջեւ եւ որ ան-զգալաբար ու անկարկալ կը բարձրա-նար մեր ոտից ներքեւ, սկսաւ զիս եւս ստեղծել: Արդաներս կը կրճալէին եւ մարմինս կը գողցուէր՝ գուշակելով մեր վրայանալ...: Կէս փոքր ար-դէն անցած էր ու ես տակալին կը շարունակէի միմիջեցիլ թշուառ աղ-ջիկը՝ որուն կենաց թիւը՝ կարծես՝ բոլ-ջելու մօտ էր:

Գիշերը վրայ հասած էր եւ լուս-նայն աղօտ լոյսը վէտ վէտ կը զոգար արեւաց վրայ: Անշուշտ ծովն որ կը տա-րածուէր մեր աջաց առջեւ եւ որ ան-զգալաբար ու անկարկալ կը բարձրա-նար մեր ոտից ներքեւ, սկսաւ զիս եւս ստեղծել: Արդաներս կը կրճալէին եւ մարմինս կը գողցուէր՝ գուշակելով մեր վրայանալ...: Կէս փոքր ար-դէն անցած էր ու ես տակալին կը շարունակէի միմիջեցիլ թշուառ աղ-ջիկը՝ որուն կենաց թիւը՝ կարծես՝ բոլ-ջելու մօտ էր:

Գիշերը վրայ հասած էր եւ լուս-նայն աղօտ լոյսը վէտ վէտ կը զոգար արեւաց վրայ: Անշուշտ ծովն որ կը տա-րածուէր մեր աջաց առջեւ եւ որ ան-զգալաբար ու անկարկալ կը բարձրա-նար մեր ոտից ներքեւ, սկսաւ զիս եւս ստեղծել: Արդաներս կը կրճալէին եւ մարմինս կը գողցուէր՝ գուշակելով մեր վրայանալ...: Կէս փոքր ար-դէն անցած էր ու ես տակալին կը շարունակէի միմիջեցիլ թշուառ աղ-ջիկը՝ որուն կենաց թիւը՝ կարծես՝ բոլ-ջելու մօտ էր:

Գիշերը վրայ հասած էր եւ լուս-նայն աղօտ լոյսը վէտ վէտ կը զոգար արեւաց վրայ: Անշուշտ ծովն որ կը տա-րածուէր մեր աջաց առջեւ եւ որ ան-զգալաբար ու անկարկալ կը բարձրա-նար մեր ոտից ներքեւ, սկսաւ զիս եւս ստեղծել: Արդաներս կը կրճալէին եւ մարմինս կը գողցուէր՝ գուշակելով մեր վրայանալ...: Կէս փոքր ար-դէն անցած էր ու ես տակալին կը շարունակէի միմիջեցիլ թշուառ աղ-ջիկը՝ որուն կենաց թիւը՝ կարծես՝ բոլ-ջելու մօտ էր:

Գիշերը վրայ հասած էր եւ լուս-նայն աղօտ լոյսը վէտ վէտ կը զոգար արեւաց վրայ: Անշուշտ ծովն որ կը տա-րածուէր մեր աջաց առջեւ եւ որ ան-զգալաբար ու անկարկալ կը բարձրա-նար մեր ոտից ներքեւ, սկսաւ զիս եւս ստեղծել: Արդաներս կը կրճալէին եւ մարմինս կը գողցուէր՝ գուշակելով մեր վրայանալ...: Կէս փոքր ար-դէն անցած էր ու ես տակալին կը շարունակէի միմիջեցիլ թշուառ աղ-ջիկը՝ որուն կենաց թիւը՝ կարծես՝ բոլ-ջելու մօտ էր:

Գիշերը վրայ հասած էր եւ լուս-նայն աղօտ լոյսը վէտ վէտ կը զոգար արեւաց վրայ: Անշուշտ ծովն որ կը տա-րածուէր մեր աջաց առջեւ եւ որ ան-զգալաբար ու անկարկալ կը բարձրա-նար մեր ոտից ներքեւ, սկսաւ զիս եւս ստեղծել: Արդաներս կը կրճալէին եւ մարմինս կը գողցուէր՝ գուշակելով մեր վրայանալ...: Կէս փոքր ար-դէն անցած էր ու ես տակալին կը շարունակէի միմիջեցիլ թշուառ աղ-ջիկը՝ որուն կենաց թիւը՝ կարծես՝ բոլ-ջելու մօտ էր:

Գիշերը վրայ հասած